

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕДИНИН
БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1956 чылда үндөсүлгөсү

1952
август
24
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 166 (2596)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

„Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының ам кол сорулгалары болза, социализмден коммунизмче чоорту шилчилгенин аргазы-биле коммунистг ниитилелди тургузары, ниитилелдиң материалдыг болгаш культурлуг деңгелин соксаал чокка бедидери, ниитилелдиң кежигүннерин интернационализмниң ёзузунга кижизидери болгаш бүгү чурттарның ажылчы-чоннары-биле акы-дуңмалышкы харылзааларны тургузары, дайзыннарның агрессивчи хөделишкениннен Советтиг Төрөөн чурттуң идепкейлиг камгалалын бүгү хемчеглер-биле быжыглаары болур“.

(Партияның өскерткен Уставының текстизинден).

В К П (б) Т К - н ы ң т ө л е в и д е л и

Партияның өскерткен Уставының текстизи (Съездиниң хун айтырыының 4-кү пунктузу) Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының УСТАВЫ.

Партия. Партияның кежигүннери, оларның хүлөөлгелери болгаш әргелери

1. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы — ажылчын ангынын, күш-ажылчы тараачынарның белгаш ажылчы ниитилелдиң кежигүннери болгаш коммунисттерниң эки-тураның дайынчы эвилели болур.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы — ажылчын ангынын болгаш күш-ажылчы тараачынарның эвилелин организастаан 1917 чылда Октябрь революциязының үндөлдө капиталисттерниң болгаш помещиктерниң эрге-чагыргазын дүжүрени, пролетариаттың диктатуразын организастаарын, капитализмни узуткаарын, кижини кижиге дарлаар чорукту узуткаарын чедип алган болгаш социализмни ниитилелди тургузарын хандырган.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының ам кол сорулгалары болза, социализмден коммунистче чоорту шилчилгенин аргазы-биле коммунистг ниитилелди тургузары, ниитилелдиң материалдыг болгаш культурлуг деңгелин соксаал чокка бедидери, ниитилелдиң кежигүннери интернационализмниң ёзузунга кижизидери болгаш бүгү чурттарның ажылчы чоннары-биле акы-дуңмалышкы харылзааларны тургузары, дайзыннарның агрессивчи хөделишкениннен Советтиг Төрөөн чурттуң идепкейлиг камгалалын бүгү хемчеглер-биле быжыглаары болур.

2. Совет Эвилелиниң хамаатызының күш-ажылдын мөчүвеси, партияның Програмазын болгаш Уставын хүлээр, оларны боттандырырга идепкейлик-биле деткин дузалаар, партия организастааларының кайы-бирезинге ажылдап турар болгаш партияның бүгү шийтирлерин күсөдир калдыг-даа ажылчы кижиге Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының кежигүнү болгаш болур.

Партияның кежигүнү доктаатынган кежигүн дадывырыш толкун:

3. Партия кежигүнүнүн хүлөөлгөзи:

а) партияның күжүнүн болгаш күчү-шылдалдынын кол чүүлү болур партияның чагыс-эвин бүгү хемчеглер-биле камгалаар;

б) партиянын шийтирлерин күсөдир дээш идепкейлиг дайынчы болур. Партиянын шийтирлерин биле чүгле чөпшээрери партия кежигүнүнүгө четпес, партия кежигүнү ол шийтирлерин амдыралгэ боттандыры дээш демисежир хүлөөлгөдиг. Партиянын шийтирлерин коммунисттерниң идепкей чок болгаш ёзу барымдаалал көөр чоруу партиянын дайынчы чоруун сулдандыр болганда партиянын хүрээлениге турарына канчап-даа таарышпас;

в) күш-ажылга үдегерлик болур, бодуун бүдүрдүгени, ажылчы мергежлийн үзүктөл чок бедигилеэн, бодуун ажылынын техниказын шингээди алыр;

г) массалар-биле харылзааны хүн-бүрү быжыглаар, ажылчы чоннарын негеделерин болгаш хергелдерин өй-шаанда дышпагыр көөр, бистин партиябыстан күштүг болгаш тиитерист чоруу — оон чон-биле хан-дамырындан тудуш харылзаалында деп чүвени билдирээ, партияны эвес массаларга партиянын политиказын болгаш шийтирлериниң үтказын тайылдырлаар;

д) бодуун медреселдиг чоруун бедидер дээш, марксизм-ленинизмниң үндөсүнненин шингээди алыр дээш ажылдаар;

е) партияның бүгү кежигүннениң бир дөмей ыяавыла албан болур партиянын болгаш күрүнениң сагылга-чурумун сактыр. Бирезин узуртукчуларга, ескези анааларга дес — ийи ыязы сагылга-чурум ыятынага туруп болбас. Партия болза, бүгү коммунистерге оларның алдар-хавыазындан болгаш эзелетур эрге-дужаалдарында хөтөлөр-жылга чокка, чангыс хоойлууду, чангыс сагылга-чурумуну болур. Партиянын болгаш күрүнениң са-

гылга-чурумун үрээри болза, партияга когарал таварыштырар улуг хоралыг чорук болур, ыңчангаш партиянын хүрээлениге турарына канчап-даа таарышпас;

ж) адаандан бот-шүгүмчүлөдиг болгаш шүгүмчүлөдиг калбартыр, ажылда бар четпестерни илередир болгаш оларны узуткаарын чедип алыр, ажылда бар четпестерниң байырлап тайбызыраар болгаш ооржугаар чорукка удур демисежир. Шүгүмчүлөдиг чорук хоралыг чорук болур. Шүгүмчүлөдиг кым-на дуй шавар, ону байырлашкын-биле болгаш мактанышкын-биле солдуур болдуру, ол партиянын хүрээлениге туруп шыдапас;

з) ажылда четпестерниң дугайын арин-нүүр барымдаалавай партиянын Төп Комитетинге чедир партиянын удуртур органнырныч мөдөөлөр. Партия кежигүнүнүн ажылдап таарымча чок байдалын чагыдар, партиянын болгаш күрүнениң эрге-ажыктарына когарал чедирер шын эвес чорудулгалары оон эрте бээр эргес чок. Партия кежигүнүнүн кол хүлөөлгөзин күсөдиринге кым шаптыктар болдуру, ону партиянын күзел-сорууну үргөдкенин деп көргөш шынгыс хемчег көргүрүрүжүр;

и) партиянын мурунуга шыңчы болгаш ак-сеткилдиг болур, шыңчы чагырынын болгаш хажыдарын болдурус. Партиянын мурунуга коммунисттер шынчы эвези болгаш партиянын мегелээри улуг хоралыг чорук болур болгаш партиянын хүрээлениге оон турары канчап-даа таарышпас;

к) коммунисттерниң серемчилелдиги кандыг-даа участокка болгаш кылдыг-даа байдалга эргежок чугула деп чүвени билгеш, партиянын болгаш күрүнениң чажыдын сагыыр, политиктиң серемчилелдиг болур. Партиянын болгаш күрүнениң чажыдын тардаын сандарлары партиянын мурунуга буруулуг чорук болур болгаш партиянын хүрээлениге турарына канчап-даа таарышпас;

л) партиянын даасканы кандыг-даа албан-дужаалга кадрларын оларнын политиктиг болгаш ажылдагыр шынарларын ёзуугаар шын шилди алыр дугайында партияның айтышкынын чайгылыш чокка чорудар. Ол айтышкынын үрээри, ажылдакчыларны өнүк-тала харылзааларынын, хузуунда бердигенин, чангыс чер чуртууну болгаш төрөл-төрүдүнүн демдектерин барымдаалап шилип алыры партияга турарына таарышпас.

4. Партия кежигүнүнүн эргеси:

а) партиянын политиказының айтырларын партиянын хуралдарына азы партиянын парлагазына хостуг болгаш ажыл-ишчи чугаалажырына киржир;

б) партиянын хуралдарының партиянын кандыг-даа ажылдакчызын шүгүмчүлээр;

в) партиянын органнырныч солдуур болгаш солдуурлар;

г) оон ажыл-чорудулгазының болгаш аажы-чанынын дугайында шийтир үндүрүп турар бүгү-ле таварылгаларда бодуун киржирин негээр;

д) Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының ТК-зына чедир партиянын кандыг-даа чадазынга кандыг-даа айтырыг-биле болгаш билдирешкенин-биле айтырыгны тургузар.

5. Партияга кежигүннер хүлээп алырын чүгө чагыстап хүлээп алыр чурум-биле чорудар. Доктааткан кандидат стажык эрткен кандидаттарны иштинден чаа кежигүннени хүлээп алыр. Коммунисттерн херээнге медреселдиг, идепкейлиг болгаш бердиген ажылчыларны, тараачынарны болгаш интеллигенттерни партия кежигүнүнүгө хүлээп алыр.

Партияга 18 хар четкен кижини хүлээп алыр. Кандидаттарның иштинден партияга кежигүн хүлээп алырының чуруму:

а) партия кежигүнүнүгө кирерлер болза, үш чылдан эвээш эвес партия стажык, бир чылдан эвээш эвес үеле кады ажылдап чораны-биле оларны билдир, партиянын үш кежигүннениң рекомендацияларын кирирер.

Бирги тайылбыр. ВЛКСМ кежигүннениң партияга хүлээп алырда ВЛКСМ-ниң райком комитетинин рекомендациязы партиянын бир кежигүнүнүгө рекомендациязына деңгезир.

Ийги тайылбыр. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының ТК-зынын кежигүннери болгаш кандидаттарны рекомендация бээрден дадалгазар.

б) партияга хүлээп алышыкын дугайында айтырыгны партия эге организастаанын ниити хуралыга чугаалажыр болгаш шийтирлээр, оон шийтирри райкомдан, ыңчангаш район хуваалдазы чок хоорайларга, — партиянын хооркомундан бадылаан соонда күштүг болур.

Партияга кежигүн хүлээп алырының дугайында айтырыгны чугаалажыр турда рекомендация бергеннерин олуржуру албан эвес;

в) 20 харга чедир зыяктар партияга чүгө ВЛКСМ-ни дамчытыр кирер;

г) өске партияларга бактап чоранганын партиянын кежигүнүнүгө үжү он чыл партияга стажык, ийин революция мурундагы партия стажык партиянын беш кежигүннениң рекомендациязы-биле — чүгө партиянын эге организастаанын дамчытыр, Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының ТК-зынын ыяавыла бадылааны-биле хүлээп алыр.

б) Рекомендация берип турар-ар боттарынын рекомендацияларын эки шынарлынын дугайында харысалгалыг болур.

7. Кандидаттарны иштинден партиянын кежигүнүнүгө хүлээп алу турларнын партстажын ол эшти партиянын кежигүнүнүгө бадылаар дугайында партиянын чогуур эге организастаанын ниити хуралынын доктаал үндүргөн хүнүден эгел саннар.

8. Партиянын бир организастаанын кандыг-даа кежигүнү өске организастаанын районунче ажылдап чоруй барганда, ону ол организастааны бодуун кежигүннениң саныга кири санап алыр.

Тайылбыр. Партия кежигүннениң бир организастаанын өске организастааже шилчирин Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының ТК-зынын бадылааны чуруму ёзуугаар чорудар.

9. Чөптүг чылдагааннар чокка кежигүн дадывырыш үш айларын дургузунда төлөөн партия кежигүннени болгаш кандидаттарын партиядан чыгарар үнгенер деп санаар, ол дугайында партиянын эге организастааны партиянын райкомунга азы хооркомунга бадыладыр чогуур шийтирри үндүрер.

10. Коммунистг партиядан үндүр дугайында айтырыгны, үндүрүп турар кижини туруп турары парти эге организастаанын ниити хуралы шийтирлээр болган ону партиянын райкомундан азы хооркомундан бадылаар. Партиядан кежигүн үндүр дугайында райкомун азы хооркомун шийтири, бир эвес ону партиянын обкомундан, край-

комундан азы Эвилелешкен республиканың компартиязының ТК-зында бадылаан болза, чүгө ыңчангаш ам күштүг болур.

Партиядан кежигүн үндүр дугайында шийтирри обком, крайком азы Эвилелешкен республиканың компартиязының ТК-зынын, партиянын крайкомунун, обкомунун, округкомунун, хооркомунун, райкомунун кежигүнүн партия комитетинин составында азы партия кежигүнүнүн үндүр дугайында шийтирри үндүрүп шыдапас.

Эвилелешкен республиканың компартиязының ТК-зынын, партиянын крайкомунун, округкомунун, райкомунун партия комитетинин составында азы партия кежигүнүнүн үндүр дугайында айтырыгны чогуур комитеттин пленумунга бадылашкынын үштүр ийи кезээ-биле эргежок чугула деп пленум көөр болза, шийтирлээр.

12. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының ТК-зынын кежигүнүн ТК-нын составында ийке азы партия кежигүнүнүн үндүр дугайында айтырыгны партиянын сөздүгү арасында — ТК-нын кежигүннениң үштүр ийи кезээни хөйү-биле Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының ТК-зынын пленумунга шийтирлээр. ТК-нын кежигүнүн кежигүнүн солгун тургаш съездинин тургускан чурум ёзуугаар ТК-нын үнген кежигүнү, ТК-нын кежигүнүн кандидат-биле чыгарар солгуннар.

13. Бир эвес партия кежигүнү суд чуруму-биле кеземче онаар буруулуг херектерни үүлгөткен болза, ону партиядан үндүрүшпаш, оон үүлгөдишкенин дугайын администрация ийкеке суд эрге-чагыргаларга медреселээр.

14. Партиядан кежигүн үндүр дугайында айтырыгы шийтирлээрде эи-не улуг оварымчыгалды болгаш эш-хузууну сагыш салышкынын база партия кежигүнүнүгө онааштырган буруудамышкынын барымдаалыгын, барымдаа чогуу эки хынаарын хандырган турар ужурулуг.

Улуг эвес буруулуг херектер дээш партиянын кеземчезинин дээди хемчез болур — партиядан үндүрериң хергелөөр, партиянын кижизидилгелиг болгаш билидиндилгелиг (сагындырылга болгаш догулда дээш оон-даа өске) хемчеглерин хергелээр.

Эргежок чугула таварылгада партия организастааны болза, партиянын кеземчези кылдыр партия кежигүнү кижини кандидатке бир чыл хуусаага чедир шилчилди болур.

15. Партиядан үндүркеннерин авеляциязын, а ол ышкаш партиядан үндүр дугайында партия организастааларынын шийтирлерин чогуур хамаарылгалыг партия органныр оларнын кинтигинин хүнүден эгелээш 20 хонуктан үр эвес хуусаа иштинде көргөн турар ужурулуг.

Партиянын кежигүнүнүгө кандидаттар

16. Партиянын кежигүнүнүгө кирерин күзөөн кижиге буруу болза, партиянын Програмазы-биле, Уставы-биле кандидаттыг таныжарына, база кандидаттыг мөзү-шынарны парти организастаандан хынап билип алыры хандырынага эргежок чугула кандидат стажын эрттер.

17. Кандидатка кирип алырынын чуруму (чангыстап кирип алыры, рекомендацияларны кирери болгаш оларны хынаары, кирип алышкын дугайында эге организастаанын шийтири болгаш ону бадылаар) партияга кежигүн кирип алырынын чуруму-биле мырыңай дөмей.

18. Кандидат стажы бир чыл хуусаага доктаадыр.

Партиянын кежигүнүнүгө киреринге белеткейерде кандидаттарга партия организастааны дузалаар хүлөөлгөдиг. Кандидат стажы төнгөн соонда партиянын кежигүнүнүгө кандидаттыг дугайында айтырыгны партия хуралына партия организастааны көөр ужурулуг. Бир эвес партиянын кандидатты партия организастааны-биле бодун чедир илеретип шыдаваан болза, партия эге организастааны аана кандидат стажын бир чылдан үр эвес хуусаага уздып болур. Партиянын кандидатты кандидат стажын эрттирер үениң дургузунда бодуун хузуунда шынары-биле партия кежигүнүнүгө хүлээп алыр төлөп чок деп илеретинген таварылгада ону партиянын кандидаттарындан үндүрер дугайында ший-

тирри партия организастааны үндүрер.

19. Партиянын кежигүнүнүгө кандидаттар болза, оларнын туруп турары организастаанын хуралдарына чөвүлээр әргелиг киржир.

20. Партия кежигүнүнүгө кандидаттар тус черин партия комитетинин кассазына доктаачал кежигүн дадывырын төлээр.

III. Партиянын тургузуу. Партиянын иштики демократиязы

21. Партиянын организастыг тургузуунуң удуртулга болдурун принцип демократтыг централизм болуру, ол чүл дизе:

а) партиянын бүгү удуртур органнырны аадаандан өрү үстүнге чедир солгудалыг болуру;

б) партия органнырны бодуун партия организастааларынын мурунуга өй-өйдө өтөттүг болуру;

в) партиянын шыңгыс сагылга-чурумун болуру, хөйүгө эвээжиниң чагыртыры;

г) дээди органнырны шийтирлерин адаккыларына ыяавыла албан болуру.

22. Партия болза, девискээр-бүдүрүлгө аайы-биле тургустунар: кайы бир районну хандырып турар партия организастааны, ук районнуң чамдык кезектерин хандырып турар бүгү партия организастааларына дээди организастааны кылдыр санатырар, азы ажылдык бүдүн адырын хандырып турар партия организастааны болза, ук ажылдык адырын кезектерин хандырып турар бүгү партия организастааларына бодаарга, дээди организастааны кылдыр санатырар.

23. Партиянын бүгү организастаалары бодуун турар чериниң айтырларын шийтирлээрде, ук шийтирлер бир-тээ партиянын шийтирлеринге чөрүшпес болганда, автономну болур.

24. Партиянын организастааны бүрүзүнүк дээди удуртур органы болза — ниити хурал (эге организастааларга), конференция (ийкээлээрге, районнарнын, областтарнын организастааларына), съезд (Эвилелешкен республикаларнын компартияларына, Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының ТК-зына) болур.

25. Ниити хурал, конференция азы съезд болза, ук организастааларнын күсөкчи органныр болур болгаш организастаанын хүн-бүрүнүгү бүгү ажылдарын удуртур бюорону азы комитетти солгунур.

26. Партия органнырны солгудаларын чорударда дайынчы-биле бадылаашкынын тус-тус кандидатурлар барымдаалап чорудар, ыңчангаш кандидаттарны чылайдыр болгаш оларны шүгүмчүлээр эргени партиянын бүгү кежигүннениң кызыгар чокка хандырыр. Солгунданы чорударда, кандидаттарны хаалгы (чажыт) бадылап тургаш чорудар.

27. Партиянын болгаш чазактын эң чугула айтырларын чугаалажыры-биле хоорайларга болгаш районнар төптениге хоорайнын болгаш районнуң партия организастаанын иштинде чыгылдыр болза, онза съездини чыгылдырары негезин чыгылдыр дугайында партиянын Төп Комитетинин эргезин эдилээр организастыг комитетти тургузар әргелиг.

31. Съезд болза:

а) партиянын Төп Комитетинин, Төп ревизия комиссиязының болгаш өске-даа төп организастааларнын өтөттөрүн дыңнаар болгаш бадылаар;

б) партиянын Програмазын, Уставын чартып көөр болгаш өскерттир;

в) агар политикакы кол-кол айтырларын дугайында партиянын тактиктиг шүгүмүн айтып тодаргайлаар;

г) Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетин болгаш Төп ревизия комиссиязын солгунур.

30. Онза съездинин партиянын Төп

Комитети 29 чүүлде айткан хуусаанын иштинде чыгылдыр болза, онза съездини чыгылдырары негезин чыгылдыр дугайында партиянын Төп Комитетинин эргезин эдилээр организастыг комитетти тургузар әргелиг.

31. Съезд болза:

а) партиянын Төп Комитетинин, Төп ревизия комиссиязының болгаш өске-даа төп организастааларнын өтөттөрүн дыңнаар болгаш бадылаар;

б) партиянын Програмазын, Уставын чартып көөр болгаш өскерттир;

в) агар политикакы кол-кол айтырларын дугайында партиянын тактиктиг шүгүмүн айтып тодаргайлаар;

г) Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетин болгаш Төп ревизия комиссиязын солгунур.

30. Онза съездинин партиянын Төп

Комитети 29 чүүлде айткан хуусаанын иштинде чыгылдыр болза, онза съездини чыгылдырары негезин чыгылдыр дугайында партиянын Төп Комитетинин эргезин эдилээр организастыг комитетти тургузар әргелиг.

31. Съезд болза:

а) партиянын Төп Комитетинин, Төп ревизия комиссиязының болгаш өске-даа төп организастааларнын өтөттөрүн дыңнаар болгаш бадылаар;

б) партиянын Програмазын, Уставын чартып көөр болгаш өскерттир;

в) агар политикакы кол-кол айтырларын дугайында партиянын тактиктиг шүгүмүн айтып тодаргайлаар;

г) Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетин болгаш Төп ревизия комиссиязын солгунур.

30. Онза съездинин партиянын Төп

Комитети 29 чүүлде айткан хуусаанын иштинде чыгылдыр болза, онза съездини чыгылдырары негезин чыгылдыр дугайында партиянын Төп Комитетинин эргезин эдилээр организастыг комитетти тургузар әргелиг.

31. Съезд болза:

а) партиянын Төп Комитетинин, Төп ревизия комиссиязының болгаш өске-даа төп организастааларнын өтөттөрүн дыңнаар болгаш бадылаар;

б) партиянын Програмазын, Уставын чартып көөр болгаш өскерттир;

в) агар политикакы кол-кол айтырларын дугайында партиянын тактиктиг шүгүмүн айтып тодаргайлаар;

г) Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетин болгаш Төп ревизия комиссиязын солгунур.

30. Онза съездинин партиянын Төп

Комитети 29 чүүлде айткан хуусаанын иштинде чыгылдыр болза, онза съездини чыгылдырары негезин чыгылдыр дугайында партиянын Төп Комитетинин эргезин эдилээр организастыг комитетти тургузар әргелиг.

31. Съезд болза:

а) партиянын Төп Комитетинин, Төп ревизия комиссиязының болгаш өске-даа төп организастааларнын өтөттөрүн дыңнаар болгаш бадылаар;

б) партиянын Програмазын, Уставын чартып көөр болгаш өскерттир;

в) агар политикакы кол-кол айтырларын дугайында партиянын тактиктиг шүгүмүн айтып тодаргайлаар;

г) Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетин болгаш Төп ревизия комиссиязын солгунур.

30. Онза съездинин партиянын Төп

Комитети 29 чүүлде айткан хуусаанын иштинде чыгылдыр болза, онза съездини чыгылдырары негезин чыгылдыр дугайында партиянын Төп Комитетинин эргезин эдилээр организастыг комитетти тургузар әргелиг.

31. Съезд болза:

а) партиянын Төп Комитетинин, Төп ревизия комиссиязының болгаш өске-даа төп организастааларнын өтөттөрүн дыңнаар болгаш бадылаар;

б) партиянын Програмазын, Уставын чартып көөр болгаш өскерттир;

в) агар политикакы кол-кол айтырларын дугайында партиянын тактиктиг шүгүмүн айты

Партиянын өскерткен Уставынын текстизи

(Съездиниң хүн айтырынынң 4-кү пунктузу)

Совет Эвилелиниң Коммунистпиг партиязынын УСТАВЫ

32. Партиянын Төп Комитетин болгаш Төп ревизия комиссиянын съезиден доктаадыр состав-биле сонгуур. Бир эвес Төп Комитеттин кезигүнери үнө берзе, Төп Комитеттин составын съезиден сонгаан кандидаттарнын иштинден солдуур.

33. Совет Эвилелиниң Компартиязынын Төп Комитеди алды ай иштинде бирээден эвээш эвес пленум хуралдарын чыылдырар. Төп Комитеттин кезигүнеринге кандидаттар Төп Комитеттин пленумарынын хуралдарына чөвүлээр эргелиг олуржур.

34. Совет Эвилелиниң Компартиязынын Төп Комитеди болза: пленумнар аразында ТК-ның ажылын удуурту-биле—президиумну, хүн-бүрүнүн ажылын удуурту-биле, ылангыч партиянын шийтирлериниң күүселдезиниң хыналдазын болгаш кадрлар шийлигезин организаастаары-биле — секретариатты организаастаар.

35. Совет Эвилелиниң компартиязынын Төп Комитеди ТК-ның чаныга партия контролонун комитетин организаастаар.

ТК-ның чанында партия контролонун комитеди болза:

а) партиянын кезигүнеринин болгаш кандидаттарын партия сагыла чурумун сагырып хынаар, партиянын Программаны болгаш Уставын, партиянын болгаш күрүениң сагыла чурумун үрээни-биле буруулук коммунистерин, база партияны моральды (партияны мегелээр, партиянын мурунга ак-сеткилдиг эвес болгаш шынчы эвес, мегелээр чорук, бюрократизм, өг-бүлениң сандаргай чоруу болгаш өскөлөр) үрээнерин харысалгага хирер;

б) партиядан үндүргөн болгаш партияны хемчег хүлээтке дугайында Эвилелдешкен республикаларнын компартияларнын ТК-ларынын, партиянын край болгаш область комитеттеринин шийтирлеринге апелляцияларны көөр.

в) республикаларга, крайларга болгаш областтарга партиянын чер-чер органнарындан хамаарышпас бодунун төлөөлекчилери турар.

36. Съездилерин аразында Совет Эвилелиниң Компартиязынын Төп Комитеди болза, партиянын бүгү ажылын удуурттур, өске партиялар-биле, организациялар-биле болгаш албан черлери-биле харылажырд партияны төлөөлээр, партиянын янзы-бүрү албан черлерин организаастаар болгаш оларнын ажил-чорудулгазын удуурттур, ТК-нын контролю-биле ажилдап турар төп органнарын редакцияларын томуйлаар болгаш чер-черде улук организацияларнын партия органнарын редакцияларын бадылаар, хөй-ниитиге ужу-дузалыг бодуругелерин организаастап чорудар, партиянын күжүн болгаш хөрөгизин таарыштырып хуваар, төп кассаны эргелээр.

Төп Комитет болза, советтин болгаш хөй-ниитинин төп организацияларнын ажылын ында партия бөлүктөрүн дамчытыр углап баштаар.

37. Удууртулганы болгаш политиктиг ажилды күштедирер сорулга-биле партиянын Төп Комитеди болза, социалисттик тургузушкунун улус ажил-агынын болгаш бүгү-ле чуртка онза чугула ужу-дузалыг болуп турар тус-тус черлеринге политиктиг килдистерин тургузар болгаш ТК-ның партия организаастаарынын томуйлаар, база политиктиг килдистерин дүжүрер азы олар боттарынын сорулгаларын күүсеткенниң хирезин көрүп тургаш, оларны бодурулге-девискээрнин аайы-биле тургустунган аңа партия органнары болдуур эргелиг.

Политкилдистер Төп Комитеттен бадылаан тускай саавырларны өзү-үзү ажилдаар.

38. Совет Эвилелиниң компартиязынын Төп Комитеди бодунун ажылын дугайын партия организаастаарына доктаамал дындадып берип турар.

39. Төп ревизия комиссиясы болза: а) партиянын төп органнарында ажил-херектин дүргөн болгаш шын чоруп турарын, база ТК-ның Секретариатынын аппаратынын ык кылдыр тургустунганын; б) партиянын Төп Комитетинин кассазын болгаш бодуругелерин хынаар.

V.

Партиянын область, край болгаш республика организациялары

40. Областың, крайнын, республиканың партия организациязынын дээди органы болза, областың, крайнын партия конференциясы ийикпе, азы Эвилелдешкен республиканың компартиязынын съезиди болдуур, ынчаарга оларнын аразында — область комитеди, край комитеди, Эвилелдешкен республиканың компартиязынын ТК-зы болдуур. Олар боттарынын ажылын чорударда, Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын болгаш оон удуурттур органнарын доктаадырар удууртулга бодуур.

41. Областың, крайнын ээлчеглиг конференциясын ийикпе, азы Эвилелдешкен республиканың компартиязынын съезиди область, край комитетинден, Эвилелдешкен республиканың компартиязынын ТК-зындан бодун чартык чылда бир катап чыылдырар, ынчаарга онза конференцияны ийикпе съездин область комитетинден, край комитетинден, Эвилелдешкен республиканың компартиязынын ТК-зы болдуур.

42. Областың, край комитетинден, Эвилелдешкен республиканың компартиязынын ТК-зы болдуур, оон иштинде партиянын ТК-зы бадылаар, 3 секретарьлар болдуур. Секретарьларга беш чылдан эвээш эвес партия стажы ылавыла албан.

Хүн-бүрүнүн айтырылганын көөрү-биле болгаш күүселдени хынаары-биле партиянын обкомнарына болгаш крайкомнарына, Эвилелдешкен республикаларнын компартияларнын ТК-ларына секретариаттарны тургузар. Үндүргөн шийтирлерин дугайын обкомнун, крайкомнун, Эвилелдешкен республиканың компартиязынын ТК-зын чогуур бюрозунга секретариат илеткеп турар.

43. Областың, край комитетинден, Эвилелдешкен республиканың компартиязынын ТК-зы болза, область, край, республика иштинге партиянын янзы-бүрү албан черлерин организаастаар, ажил-чорудулгазын удуурттур, партиянын директиваларын кажык чок күүселдерин, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырын база четпестерге тааржып шыдашпас өзүга коммунистерин кижиздирер, партиянын кижиздирер хандыра, партиянын кезигүнеринин болгаш кандидаттарын марксизм-ленинизмни өөренир херээн удуурттур, ажилчы чоннарын коммунисттик кижиздилгезинин талазы-биле ажилды организаастаар, оон контролю-биле ажилдап турар областың, крайнын, республиканың партия органынын редакциясын томуйлаар, областың, крайнын, республиканың совет болгаш хөй-ниити организацияларынын ажил-чорудулгазын оларда партия бөлүктөрүн дамчытыр углап баштаар, обласка, крайга, республикага нинти ужу-дузалыг бодунун бодуругелерин организаастаар болгаш эргелээр, бодунун организациязынын иштинде күштерин болгаш хөрөгизин хуваар, областың, крайнын, республиканың партия кассазын эргелээр, бодунун ажил-чорудулгазынын дугайында партиянын Төп Комитетинге үргүлчү информациялар турар болгаш доктаатынган хуусада Төп Комитетке отчөдүн кирип турар.

44. Областың, край комитетинден, Эвилелдешкен республиканың компартиязынын ТК-зы болдуур, оон иштинде партиянын директиваларын кажык чок күүселдерин, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырын дамчытыр углап баштаар, обласка, крайга, республикага нинти ужу-дузалыг бодунун бодуругелерин организаастаар болгаш эргелээр, бодунун организациязынын иштинде күштерин болгаш хөрөгизин хуваар, областың, крайнын, республиканың партия кассазын эргелээр, бодунун ажил-чорудулгазынын дугайында партиянын Төп Комитетинге үргүлчү информациялар турар болгаш доктаатынган хуусада Төп Комитетке отчөдүн кирип турар.

45. Крайларнын болгаш Эвилелдешкен республикаларнын составында кирип турар автономнуг республикаларнын, база национал болгаш өске-даа областтарнын партия организациялары край комитеттеринин, Эвилелдешкен республикаларнын компартияларнын ТК-ларынын удууртулгазы-биле ажилдаар болгаш бодунун иштиги амьдыралынын талазы-биле область, край, республика организацияларынын дугайында партиянын Уставынын 5 дугаар бөлүндө айткан чүдлерин удууртулга болдуур.

46. Областар, крайлар болгаш республикалар округтарын турар болза, ол округтарга округтун партия организацияларын тургузар.

Округтун партия организациязынын дээди органы болза, округтун партия конференциясы болдуур, оон округ комитетинин бодун чартык чылда бирээден эвээш эвес катап, ынчаарга онза конференцияны — округ комитетинин шийтири-биле ийикпе, азы округ организациязында кирип турар организацияларнын бүгү кезигүнеринин үштүн бир кезинин негээни-биле чыылдырар.

Округтун конференциясы болза, округ комитетинин ревизия комиссиязынын болгаш округтун өске-даа партия организацияларынын отчөдтөрүн дындаар болгаш бадылаар, партиянын округ комитетин, ревизия комиссиязын болгаш область, край конференциязын ийикпе, азы Эвилелдешкен республиканың компартиязынын съезидинге делегаттар сонгуур.

47. Округ комитеди 9 кижиден хөй эвес составтыг бюронун, оон иштинде округкомнун 3 секретарьларын сонгуур. Секретарьларга үш чылдан партия стажы ылавыла албан. Округ комитетинин секретарьларын обком, крайком, Эвилелдешкен республикаларнын комитеттеринин, Эвилелдешкен республикаларнын компартияларнын ТК-ларынын удууртулгазын удуурттур, оон иштинде партиянын директиваларын кажык чок күүселдерин, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырын дамчытыр углап баштаар, обласка, крайга, республикага нинти ужу-дузалыг бодунун бодуругелерин организаастаар болгаш эргелээр, бодунун организациязынын иштинде күштерин болгаш хөрөгизин хуваар, округтун партия кассазын эргелээр.

VII.

Партиянын хоорай болгаш район (көдөөниң болгаш хоорайларнын) организациялары

49. Партиянын хоорай, район конференциясын хоорай, район комитетинден чылда бирээден эвээш эвес катап, онза конференцияны — хоорай, район комитетинин шийтирлеринин ийикпе, азы хоорайнын, районнын организациязында кирип турар организацияларнын бүгү кезигүнеринин үштүн бир кезинин негээни-биле чыылдырар.

Хоорай, район конференциясы болза, хоорай, район комитетинин ревизия комиссиязынын болгаш хоорайнын, районнун өске-даа организацияларынын отчөдтөрүн дындаар болгаш бадылаар, хоорай, район комитетин, ревизия комиссиязын болгаш край, область конференциязын ийикпе, азы Эвилелдешкен республиканың компартиязынын съезидинге делегаттар сонгуур.

50. Хоорай, район комитеди 7—9 кижиз составтыг бюронун, оон иштинде хооркомнун, райкомнун үш секретарьларын сонгуур. Хоорай, район комитетинин секретарьларына үш чылдан эвээш эвес партия стажы ылавыла албан. Хоорай болгаш район комитетинин секретарьларын обкомдан, крайкомдан, Эвилелдешкен республиканың компартиязынын ТК-зындан бадылаар.

51. Хоорай, район комитеди болза, бодуругелерге, совхозтарга, МТС-терге, колхозтарга болгаш албан черлеринге партия эге организацияларын организаастаар болгаш бадылаар, оларнын ажил-чорудулгазын удуурттур, коммунистерин үчөлүч кы-

VIII.

Партия эге организациялары

54. Партиянын үндезин болза, партия эге организациялары болдуур. Партия эге организацияларын партиянын 3-тен эвээш эвес кезигүнери бар турар фабрикаларга, заводтарга, совхозтарга, МТС-терге болгаш өске-даа ажил-агы бодуругелеринге, колхозтарга, Совет Армиянын болгаш Шериг-Далай Күштеринин кезектеринге, суурларга, албан черлеринге, өөредилге черлеринге, база өске-даа черлерге тургусулаар.

Партиянын 3-тен эвээш кезигүнери бар турар бодуругелерге, колхозтарга, албан черлеринге болгаш ол черелди өске-даа черлерге партиянын райкомдан, хооркомдан азы поиткилдистен томуйлаан парторганиакчыга баштаткан кандидат ийикпе, азы партия-комсомол бөлүктөрүн тургусулаар.

Партия эге организацияларын район, хоорай комитеттеринден азы чогуур политкилдистерден бадылаар.

55. Партиянын 100-тен хөй кезигүнери болгаш кандидаттары бар турар бодуругелерге, албан черлеринге, колхозтарга болгаш өске-даа черлерге бугу бодуругелерин, албан черлерин болгаш өске-даа черлерин хаара туруп турар нинти партия эге организациязынын иштинге райкомдан, хооркомдан ийикпе, азы чогуур политкилдистен бадылавышаан, цехтерге, участоктарга, килдистерге болгаш өске-даа черлерге партия организацияларын тус-тус таварылга санында тургузуп болдуур.

Цехтерин, участоктарын болгаш өске-даа черлерин организа-

цияларынын иштинге, база 100-тен эвээш кезигүнер болгаш кандидаттар санатын турар партия эге организацияларынын иштинге бодуругелерин бригадаларнын, агрегаттарынын аайы-биле партия бөлүктөрүн тургузуп болдуур.

56. Партиянын кезигүнери болгаш кандидаттары 300-тен азыг санатын турар улук бодуругелерге болгаш албан черлеринге эл бодуругелерин болгаш албан черлеринин цехтеринин парторганизацияларына партия эге организациязынын эргезин тывысышаан, тус-тус таварылга санында партия комитеттерин партиянын Төп Комитетинин чөпшээрели-бире тургузуп болдуур.

57. Партия эге организациязы болза, ажилчыларнын, тараачыларнын болгаш интеллигенциянын массазын партиянын удуурттур органы-биле харылдаштырар. Оон сорулгазы болза:

а) кудуку парлаганы (хөй тирежтыгларын, хана солунарын болгаш өскөлери) удууртулга-биле хандырбышаан, партиянын кыйгырларын болгаш шийтирлерин чорудар дугайында массазын иштинге агитастыг болгаш организаастыг ажилды чорудары;

б) партияга чаа кезигүнерин хандыдары болгаш оларны политик талазы-биле кижиздери;

в) партиянын кезигүнеринин болгаш кандидаттарын политиктиг чырыдышкынын организаастаары болгаш марксизм-ленинизм талазы-биле билгилерин минимун оларнын шингээни ап турарын контролдуулары;

г) райкомнун, хооркомнун ийикпе, азы политкилдистин бүгү практиктиг ажилына дузалажыры;

д) бодурулге планын күүселдир-биле, күш-ажылдын сагыла-чурумун быжыдары-биле болгаш социалисттик чарышты хөжүдери-биле бодуругелерге, совхозтарга, колхозтарга болгаш өске-даа черлерге массаны мобилизаастары;

е) бодуругелерде, совхозтарда, колхозтарда салдык чорук-биле болгаш ажил-херекти ажил-агы эвес чорудар чүддөр-биле демисежири, база ажилчыларнын, албан-хаакычтарнын болгаш колхозчуларнын культу-чуртталга байдалын экижидер дугайында хүн-бүрү сагыш салыры;

ж) шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартыры база четпестерге тааржып шыдашпас өзүга коммунистерин кижиздери;

з) чурттун экомнуг болгаш политиктиг амьдыралына идепкейлиг киржири.

58. Бодурулге болгаш садыг черлеринде, оон иштинде совхозтарда

VIII.

Партия болгаш комсомол

60. ВЛКСМ бодунун ажылын Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын башталгазы-биле чорудар. Комсомолдун удуурттур органы болдуур ВЛКСМ ТК болза, Совет Эвилелиниң Компартиязынын ТК-зынга чыгырткан турар. ВЛКСМ-нин чер-черде организацияларнын ажылын республиканың, крайнын, областың, хоорайнын болгаш районнун чогуур партия организациялары углап баштаар болгаш контролдуулар.

61. Партиянын кезигүнери, ийикпе кандидаттары болуп турар ВЛКСМ кезигүнери, бир эвес комсомол организацияларнын удуурттур ажылында эвес болза, олар партияга кирген үезинден эгелээш комсомолдан үнер.

62. ВЛКСМ болза күрүнениң болгаш ажил-агынын бүгү тургузушкунунга партиянын идепкейлиг дузалакчысы болдуур. Комсомол ор-

ганизациялары болза, социалисттик тургузушкунун бүгү адырларынга, ылангыда партия эге организациялары чок черлерге херек кырында партиянын директиваларын идепкейлиг чорудукчулары болуп ужурулар.

63. Комсомол организациялары болза, бодуругелерин, колхозтун, совхозтун, албан черинин ажылын, ол черлерин ажил-чорудулгаларында четпестери чок кыларынын болгаш ажилды сегидер, социалисттик чарышты организаастаар, массалык кампанияларны, база оон-даа өске чүддөрүн чорудар дугайында оларга эргежок чугула дузаламчыны көргүзеринин сорулгалары-биле холбашкан бүгү айтырылганын чугаалажырына болгаш партиянын чогуур организацияларынын мурунга тургузарына калбак инициатива үндүрер эргелиг.

X.

Совет Армияда, Шериг-далай Күштеринде болгаш транспортта организациялар

64. Партия ажылын удууртуун Совет Армияда болгаш Шериг-Далай Күштеринге Совет Армиянын болгаш ССРЭ-нин Шериг-Далай Күштеринин кол политиктиг эргелдер боттандырар болгаш транспортка—ССРЭ-нин Орук харылаза, ССРЭ-нин Далай Флодунун болгаш ССРЭ-нин Хем Флодунун Министерстволарнын политиктиг эргелдер боттандырар, ол эргелдер Совет Эвилелиниң Компартиязынын ТК-зынын килдистерин эргелиг ажилдап турар.

65. Оруттарын, флоттарын болгаш армияларнын политэргелдеринин начальнигеринге болгаш демир оруктарын политкилдистеринин начальнигеринге 5 чылдын партия (төнчүзү 3-кү арында).

болгаш МТС-терде партия эге организацияларынын ролюн болгаш бодурулге черлеринин ажылын чорудуру турарынын дугайында оларнын харысалгазын бедидери-биле бодуругелерин административиянын ажил-чорудулгазын контролдуулар эргени ол организацияларга тыпсыр.

Министерстволарнын партия организациялары болза, совет албан черлеринин ажылын онза байдалынын хараазы-биле контролдуу функцияны ажилдап болбас төлөдө албан черинин ажылында четпестерин дугайын медээлеп, министрствонун болгаш оон тус-тус ажилдакчыларынын ажылында четпестерин демделеп, бодунун материалдарын болгаш санал бодалдарын ТК-га болгаш министрствонун удууртукчуларына чорудуп бээр хүлээлгелиг.

Министерстволарнын партия эге организацияларынын секретарьларын партиянын Төп Комитетин бадылаар.

Министерстволарнын төп аппаратынын ажилдакчылары болуп турар бүгү коммунистер болза, министрствонун чангыс нинти партия организациязынга кирер.

59. Хүн-бүрүнүн ажылын чорудары-биле партия эге организацияны 11 кижиден хөй эвес составтыг бюронун бир чыл хуусаалыг сонгуур.

Партия эге организацияларнын бюрозун партиянын 15-тен эвээш эвес кезигүнери санатын турар парторганизацияларга тургузар.

Партиянын 15-тен эвээш кезигүнери санатын турар партия организацияларына бюро тургусулай, партия эге организацияларнын секретарьларын сонгуур.

Партиянын кезигүнерин коллективтиг удууртулганын өзүзүга дүргени-биле өстүрер болгаш кижиздирер сорулга-биле партиянын 15-тен эвээш эвес, ыналза-даа 100-тен хөй эвес кезигүнери санатын турар цехтерин партия организацияларына 5-тен 7 кижиз чедир составтыг цехтин партия организациязынын бюрозун сонгуур эргени тыпсыр.

Партиянын 100-тен хөй эвес кезигүнерин катыштырган партия эге организацияларына партиянын ажылын, колдуунда, бодурулге черинде ажилындан хоставаан ажилдакчылар чорудар.

Партиянын эге болгаш цех организацияларынын секретарьларын бир чылдан эвээш эвес партия стажы ылавыла албан.

IX.

Партия болгаш комсомол

60. ВЛКСМ бодунун ажылын Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын башталгазы-биле чорудар. Комсомолдун удуурттур органы болдуур ВЛКСМ ТК болза, Совет Эвилелиниң Компартиязынын ТК-зынга чыгырткан турар. ВЛКСМ-нин чер-черде организацияларнын ажылын республиканың, крайнын, областың, хоорайнын болгаш районнун чогуур партия организациялары углап баштаар болгаш контролдуулар.

61. Партиянын кезигүнери, ийикпе кандидаттары болуп турар ВЛКСМ кезигүнери, бир эвес комсомол организацияларнын удуурттур ажылында эвес болза, олар партияга кирген үезинден эгелээш комсомолдан үнер.

62. ВЛКСМ болза күрүнениң болгаш ажил-агынын бүгү тургузушкунунга партиянын идепкейлиг дузалакчысы болдуур. Комсомол ор-

ганизациялары болза, социалисттик тургузушкунун бүгү адырларынга, ылангыда партия эге организациялары чок черлерге херек кырында партиянын директиваларын идепкейлиг чорудукчулары болуп ужурулар.

63. Комсомол организациялары болза, бодуругелерин, колхозтун, совхозтун, албан черинин ажылын, ол черлерин ажил-чорудулгаларында четпестери чок кыларынын болгаш ажилды сегидер, социалисттик чарышты организаастаар, массалык кампанияларны, база оон-даа өске чүддөрүн чорудар дугайында оларга эргежок чугула дузаламчыны көргүзеринин сорулгалары-биле холбашкан бүгү айтырылганын чугаалажырына болгаш партиянын чогуур организацияларынын мурунга тургузарына калбак инициатива үндүрер эргелиг.

X.

Совет Армияда, Шериг-далай Күштеринде болгаш транспортта организациялар

64. Партия ажылын удууртуун Совет Армияда болгаш Шериг-Далай Күштеринге Совет Армиянын болгаш ССРЭ-нин Шериг-Далай Күштеринин кол политиктиг эргелдер боттандырар болгаш транспортка—ССРЭ-нин Орук харылаза, ССРЭ-нин Далай Флодунун болгаш ССРЭ-нин Хем Флодунун Министерстволарнын политиктиг эргелдер боттандырар, ол эргелдер Совет Эвилелиниң Компартиязынын ТК-зынын килдистерин эргелиг ажилдап турар.

65. Оруттарын, флоттарын болгаш армияларнын политэргелдеринин начальнигеринге болгаш демир оруктарын политкилдистеринин начальнигеринге 5 чылдын партия (төнчүзү 3-кү арында).

УЛУСТАРНЫҢ ТАЙБЫҢ КАМГАЛАЛ КОНГРЕЗИНГЕ УТКУШТУР

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелини онза сессиясынын чымылдырар дугайында саналаан улустарнын тайбын камгалаал Конгресинге белеткел бүгү чурттарда калбарган. Конгресс бо чылдың декабрь 5-те Венага ажытынар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели бүгү-ле кандыг-даа үзөлдүглерин болгаш чүдүлгелерин, бүгү-ле кандыг-даа углангышкынын болгаш ассоциациянын кижилерин, эр болгаш херэжен кижилерни Конгресске киржиринче кыйгырган, олар болза, боо-чепсекти дүжүренин, айыл чок чорукту болгаш улустарнын национал хамаарышпас чоруун, бодунуң амдыралынын омур-хеврин улустар боду хостуг шилип алырын болгаш улустар аразынын бергедээшкенини байдалдарын кешкадырын хандыларын күзөп турарлар. Конгресс эң-не калбак үндезинге чымылдырар турар. Оон киржикчилери шунтузу тайбын камгалаалы болгаш быжыгларын дээш демиселге эчис сорулганы тодаргайлаарлар. Ол эчис сорулганы чедип алырынга кандыг-даа үзөлдүлүк кижилерин Конгресс катыштырар. Конгресс ассамблеянын төлөөлекчиси болур, оон индиринде улустар тайбынга тура-сорукту илертейлээрлер, тайбын камгалаалына кады куженишкенинде бодунуң шийтирлеринин дугайын медеглээрлер, база дайын айылын узуткаарынын оруун болгаш аргазын айтырар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелини Кыйгыры чө бөмбүрээнин бүгү-ле булуңунарында дыналган. Бүгү чурттуранын улустары Конгресске чымылдырар дугайында шийтиргеге улуг чүдүлгүни биле ужурашканнар. Оон өскээр болбас-даа ынчаш, улустар аразынын амгы дайыдалы тайбын дээш демиселди улам ыаай калбартырын болгаш идеякелдерин тургуштуу-биле негеп турар. Чаа дайынды империалистти кыпсыкчалары тайбынга улустарнын чүткүлдүн шуут тооп көрбөй, чаа агрессияга белеткелди дыңдып, дүргедий турарлар. Олар герман болгаш япон милитаризмин катап төртүндүрүп, агрессия шериг блоктарын мөөнөп, оң-чепсек будурулгезин дүргедилерин болдуруп турарлар. Миллион-миллион кижилерин удурланышкынын тоомчага көрбөй олар Кореяда тайбын керээзинин дугайында дугуржугаларын салаадып, үзө тыртып, туттурган шериглерин араатанчы-биле адыл-боодарын уламчылып, Кореянын тайбын хоорайларын болгаш суурларын араатанчы бомбалаашкынар-биле чок кылып турарлар. Химиялыг болгаш бактериялыг чепсекти ажыгларын хоругдап турар 1925 чылда Женеванын протоколу хөйге чарлаар дугайында саналаандалан каржызы-биле ойталааш, кижилерин массалык-биле кыраарын кем-буруулуг чепсектен улам ылай ажыгларын бодунуң күзелин мынчангаш ажы-биле көргүскеннер. Империалистти лагеринин элээн хөй чурттарын эрге-чагыргалары чаа дайындын авантюризмга белеткелди хандыра—эчис сорулга болур өлүркүчү чоруктуң өзү-чүрүмүн доктаадырынын ооучу улам-на ханылап кирип турарлар.

Сөөлгү айларын дургузунда империалистти пропаганда болза, улустар аразынын шийтирлеринин айтырылганын шийтирлээри чүгүле тайбын дугуржугаларынын аргазы-биле эвес, а күштерин аргазы-биле болдунар деп, ынчангаш карачыгыс болдунар арга—чепсекти күштерни көвүдөдүр, дайынче албадаашкынын политиказын күткүрүн ам дыңыдар дээр утка-биле массаларны албадаарынче чүткүп турар.

Тайбынның дайыннарынын ындыг ажал-чорудулганын элээн хөй санын кижилер медегер билин турар апарган, ынчангаш чаа-чаа миллион кижилер-анаа оожум олуруп болбас деп чүвени билди эгелээнер, олар бир эвес ынчаар оожуму-биле олар болза, боттарын тура-соруу турза-даа дайынче хаара туттунуп

чадавас, ынчаарга чүгүле катышкан улустарнын идеякелги ажал-чорудулганын тайбын хандырып шыдаар деп билин турарлар. Мынчангаш улустарнын тайбын камгалаал Конгресин чымылдырар деп идея ындыг дигир таралышынга болгаш калбак деткимчеге ужурашкан. Улустарнын тайбын камгалаал Конгресин чымылдырарын эргежок чугулазы болза, улустар аразынын эң улуг демократтыг организациялары оң дугайында шийтирле чүдүлгүнуң база деткээнинин чижээден тодаргай кескү. Ол болза, 80 миллион ажыг ажалын болгаш албан-хаакчыттарын хараа тудуп турар улустар аразынын катышкан профсоюзилерди (бүгү-делегей профсоюзилердин федерациязынын бүдүрүлгө килдистри) болур. Ол болза, кижилер төрөлгөтенин херэжен чартык кезинин авангардазы—135 миллион демократтыг херэженнерин Бүгү-делегей федерациязы болур.

Улустарнын Конгресинге деткимче кылдыр боттарынын хүрээленеринде он-он миллион оолдар болгаш уруглар санатынып турар демократтыг аныктарын Бүгү-делегей федерациязы болгаш студенттеринин Бүгү-делегей эвилели кирген. Конгрессти чымылдырарын идеяын бүрүнү-биле чүдүлгүни дугайында база аңаа идеякелди-биле бодунуң киржир күзелин фашистти араатаннарнын болгаш дайынды айылын шуут көргөн болгаш чурттап эрттирген кижилерин катыштырып турар удурланышкынын когаралдарын база фашизмге хоругдаттырып турган демиселдерин Бүгү-делегей федерациязы база медеглээр.

Ам болур деп турар улустарнын тайбын камгалаалы Конгресинге делегейини оо катыжышкынарын деткимчези—оон чедишкенин онза магадылалы болур.

Улустарнын тайбын камгалаал конгресинде орутка чугула чада болза, Пекинге күзүн чорудары-биле төлөветинген Азиянын болгаш Оожум океан чурттарынын тайбын талалакчыларын конгресс болур. Ол конгресс Чөөн-чүк улустарнын амдыралында политикагы улуг болушкун болур. Мынчангаш бо черге дайын болза, мырнай анаа бир айыл эвес, харын ылап шын чүдүлгү коргунчү херезин болур. Мынчангаш империалисттер Ыраккы Чөөн-чүк—бүгү-делегей дайын кийрери-биле санатынган кем-херектиг хоп-мегелерин чери, агрессиянын дүржүлгалыг шөлү кылганнар.

Азия болгаш Оожум океан чурттарына тайбынның талалакчылары бодунуң конгресинге белеткелмишшаан, тайбын дээш бүгү демиселдерин хүрээленин калбартып, ажал-чорудулганы идеякелжилди турарлар. А ынчаарга бо чурттарда 1600 миллион кижилер чурттап турар, тодаргайлаарга чер бөмбүрээнин чурттагыч чонунуң үштүн ийи кезе чурттап турар. Конгресстин ужур-дузасы ынчангаш улуг, чүл дие, манаа чүгүле Азиянын, Австралиянын болгаш Совет Эвилелинин улустарнын төлөөлекчилери киржир эвес, харын ол ышкаш Катышкан Штаттарын, Канаданын, Мексиканын, Чилинин, Колумбиянын, Гватемаланын болгаш Американын кургаг черинин, өске-даа чурттарынын улустарнын төлөөлекчилери киржир. Дадагалзаажокка, конгресс Кореяда дайынны соксадып дээш, Япония-биле өзүлүг тайбын керээзи дээш, санфранциск дугуржугаларын күш чок болдураар, Оожум океанга агрессия шериг блоктарны узуткаары дээш улус массаларын демисежиринин шийтирлин илергейлээр.

Улустарнын тайбын камгалаал конгресинин белеткелди хөй-хөй чурттарда мырнай калбарган. Декабрь чедир Японияда, Швейцарияда, Таиланда, Болгарияда болгаш өске-даа чурттарга тайбынның талалакчыларының национал комитеди массалыг хуралдарын болгаш ми-

тингилерни чымыр, анаа кижилерни Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелин шийтирлерин-биле таныштырар.

Улустарнын тайбын камгалаалы ам болур деп турар конгресинге тураксааткан хуралдарын профсоюзилеринин, херэженнеринин, кооперативтин, аныктарын болгаш өске-даа организациялар ол ышкаш чорударлар. Чер болганда ол хуралдарын киржикчилери Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелин шийтирлеринге изин-биле байырлап турарлар. Олар тайбын камгалаалынын комитетинде Конгрессти чымылдырарын деткээнин илередип турар хөй санын резолюцияларын чорудуп турарлар. Австриянын ажалчы чоннары Венага улустарнын Конгресин эрттирер дээш Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелин шийтирлерин чүрөктү ханызындан байыр чедирип турар. «Шикт АГ» деп заводтун ажалчыларын бодунуң резолюциясында бирип турар болза:

«Австриянын ажалчынары, бистер, Чөөн-чүк-биле Барын-чүктүн аразында бот-боттарымыз билчир байдалды чедип алып дээш туржуп турар бис. Мынчангаш бис Конгресс чедишкенин эртсин дээш бүгү күженишкенин эртсин салыр бис. Бүгү улустар ол Конгресске боттарынын төлөпкү төлөөлекчилерин чорудар боор деп күзөп тур бис. Бис оларын чүрөктү бүгү-ле ханызындан болгаш эки хүлээп алыкчызы болуп хүлээп алыр бис».

Улустарнын конгресинге белеткел болза, бүгү-ниги тайбынның болгаш улустарнын айыл чок чорукун күзөп турар хөй миллион акрескилди кижилерин тайбын дээш демиселдерин шийткээшкенинге хаара тудуп турар деп чүве ам мырнай билдингир.

Атлантик эвилелин чурттарында империалистти лагеринин баштыкчылары болгаш оларнын дузалакчылары улустарнын тайбын камгалаал Конгресин чымылдырар дугайында медээни көөр хөй чок болгаш каржызын чажырбай ужурашкан чорук таварылга эвес. Капиталистти парлала Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелин шийтирлин баштыг ыттайын эрттирп каарын орадашкан. Бичалза-даа Чөвүлелин Кыйгырын бүгү-ниги чүдүлгүн ужурашканынга бүзүрээш, монополияларын пропагандазы тактикаын өскөрткөн болгаш ам кандыг-даа байдал-биле Конгрессти чымылдырар идеяны үрээрин орадаштырарлар.

Бүгү-ле аргалар-биле—хөп меге-биле, коргудушкун-биле, полициянын кадыг берге чоруктары-биле—дайын кыпсыкчалары—тайбын дээш демиселдин фронтунуң илбазы, монополияларын пропагандазын күзөп турарлар. Олар болза, ам болур деп турар айылдын чижектерин мырнай эки медегер билбейн турар болгаш тайбынның камгалаалыга идеякелжил ажал-чорудулгага ам дээрде кирип тырттынай турар чонунуң ындыг кезеэн тайбын талалакчыларынын шийткээшкенинге киржилгеден хоора тырттарын күзөп турарлар. Боттарынын барын үзөлдүг социалистеринин болгаш өске-даа агентилеринин дузасы-биле империалисттер тайбын талалакчыларынын хүрээленин бузарын база оон-биле кады дайын өскөдүкчүлеринин планнарынга удур оларнын удурланышкынын кошкардын күзөп турарлар.

Бичалза-даа, реакциянын чимезинишкенин болгаш чорудулгалары турбузе, улустарнын тайбын камгалаал Конгресинин туугун адаа-биле чүс-чүс миллион кижилер туруп келирлер. Улустар бүгү-нигинин тайбын камгалаалынын болгаш быжыгларын херээн боттарынын холдарына быжыгы-биле тудуп ап турарлар. Конгресстин бекид индиринде олар болуп көрбөз күш-биле дайын айылында кижилер төрөлгөтени камгалаалында бодунуң чайгылаш чок турасорунун болгаш шийтирлин дугайын медеглээрлер.

(чаа үе» деп журналдан).

Кыдат Улус Республикада

Кыдаттын бүгү националдарынын аен эргелин

ПЕКИН. «Бүгү националдарын ден эргезин ботталдыр талазы-биле улуг хемчеглер» деп эгелин мурунку чүүде «Гуаньминжибао» солунуң бижип турары болза:

Кыдат Улус Республиканын национал районнарын бот башкарылганын дугайында дүрүмү улустун Төп чазанын парлааны, а ол ышкаш чер-черге демократтыг коалициялыг национал чазактарын тургузар дугайында болгаш бир каш националдарын чамгыс черде чурттап турар районнарынга биче националдарын ден эргелин хандыраарын дугайында күрүнени эрге-чагырга чөвүлелин шийтирлерин болза, улуг хөй националдык өг-бүлезинин найыралын болгаш кады ажылдажылгазын улам быжыгларын дузалап турар төгүлүг улуг ужурузалыг документилер болур.

Солунуң уламчылап бижип турары болза, эрткен үш чылдарын дургузунда Кыдатта 4,5 миллион кижилер чурттакчылыг болгаш чер-черинин 150 демократтыг коалициялыг национал чазактарлыг 130 автономнуң национал районнарын тургускан. Чер болганда моон мурунда көстүп көрбөз найырал болгаш кады ажылдажылга тургунган база политик, эконом болгаш культуру тургузушкунуң көстүп көрбөз хөгжүлдезин алган.

Солунуң демдегелп турары болза, марксизм-ленинизмдин өөредип турары өзугаар чорутуруп турар национал айтырын таарыштырынын политиказы болза, Кыдаттын бүгү националдарынын ништи сонуургалдарын хандырып турар.

Көдээ черлерде чаа агротехника

ПЕКИН. Көдээ ажал-агыны чорударынын феодалдыг эрги аргаларын узуткаашшаан, чаа агротехника Кыдаттын көдээ черлеринге бүзүрээш шийткээшкенин кирип турар.

Шаньси мोजना чаа агротехниканы киргенин дугайын «Женьминьжибао» солун бижип турар. Чаа агротехника дээш шийткээшкени манаа 1950 чылда эгелээр, ову кулайыч дузалажылганын бөдүрүлгө кооперативтери эгелеп чорутканыр. 1951 чылда арыг сортуг үрениннер-биле тараан тараа культуруларын болгаш хөвөннин шөлү 15 хуу болган. Шилиткен үрениннер-биле тараан хөвөннин шөлү барык 66 хуу четкен. Үрениннерин шийткээшкынын болгаш хори-наашкынын элээн хөй черлерде чорудуп турар. Көдээ ажал-агынын эң чаа машиналарын тараачынар калбаа-биле ажылап турар апарган.

Көдээ ажал-агынын хөгжүдери чаа методтарын шийткээшкенин черинге күрүнени дуржулга станциялары дузалап турар. 1952 чылда мोजना 35 уездилеринде дуржулга станцияларын агротехника курстарын тургускулаан, ол курстарны чазын 8340 кижилер доозуп үнгөн.

Шаньси мोजना 70 уездилеринде бо чылдын көдээнин 7128 агротехниктиг комитеттерин тургускан, ол комитеттер болза, тараачын ажал-агыларга мурунакчы агротехниканы шийткээшкенин удурутуп турарлар.

Ристин бекид дүжүдү

ПЕКИН. «Гуаньминжибао» солунуң медеглээни болза, Төп-Муруну Кыдатта эрте сугтарган ристин бай дүжүдүн чымы алган. Четче эвес медеэ өзугаар алырга, Гаундун, Цзянси, Хунань провинцияларында 56400 муң му (бир му 0,6 га-биле денежир) шөлүн дүжүдү ажаап алдырган. Ристин дүжүттүг чоруу эрткен чылдагызынга бодаарга оон 10—20 хуу бекид болуп турар. Күш-ажылдын дузалаар бөлүктөрү эрткен чылдын денелинде 30—50 хуу ажыг дүжүттү чедип алган.

Патриотчу чарыштын түнелинде чедип алдыган бекид дүжүт тараачынарын сорук кирген. Муруну Барын Кыдатта сугаттыг ристин ажаап алышкынын чер бүрүзүнде эгелээр.

Көдээ ажал-агы болгаш ыяш ажал-агы эгелелиндин медеэнин өзугаар Муруну-Барын Кыдатта бо чылдын дүжүт пландан 5 хуу ажып турар. Хандырылга кооперациялары көдээ ажал-агынын эң чугула чепсек-херекселдери-биле тараачынарын хандырып турар.

(СЭТА).

Нацияларнын хөл шыдыраа маргылдаазында

Хөл шыдыраанын бүгү-делегейнин Х олимпиадазынын маргылдаазы ам-даа уламчылаашшаан турар. Бизда киржип турар командалар үш бөлүккө чарыл алган ойнап турары бистин солунуусу моон мурунда-ла чарлаан болгай. Ынчангаш август 19-та бөлүктөргө сөөлгү салышкын болуп эрген.

Бирги бөлүктө киржип турар командаларын иштиген Барын-Германиянын, Аргентинанын болгаш Чехословакиянын командалары өскелерин ыракта мурун каалкан болгаш үжөлдүн 1—3 черлерин үлөшкөш, финалче үнгенер.

Ийги бөлүктө ойнап турар командалардын бирги черин Швецияны командасы алган. Сөөлгү салышкынга ийги болгаш үшкү черлер дээш демисел хайгыгып турган. Шыгыс демиселдин түнелинде ийги черин Венгриянын, үшкү черин Югославиянын командалары алганнар.

Советтин командасы үшкү бөлүктө ойнап турар. Ол бөлүктө ойнап турар командаларын сөөлгү салышкыны СССР биле Америка-

нын Катышкан Штаттарынын аразында ужуражылганы-биле доозулган. Ол салышкынга совет команданын ойнакчыларына гроссмейстерлер Смыслов, Геллер, Волеславский болгаш Котов олар киршкенер. Гроссмейстерлер Смыслов биле Волеславский олар боттарынын удурланышкыларын тилээш, командазынга чогуур саннары бергенер. Геллер биле Котов олар хайым кылдыр ойнааннар. Түнелинде совет команда 3:1 кылдыр болуңуң удурланышкынын удул алган. Совет Эвилелин командасы бүгү салышкынын түнелинде алза чогуур 28 саннардан 23,5 саны алгаш бирги черин алган. Оон удаазында АКШ-тын командасы, үшкү черде Финляндиянын командасы болуп турар.

Август айнын 21-де үшкү бир черлерин алган тос командаларын аразында шийтирлиг ужуражылганы эгелээр. Ол салышкынга бирги черин алган командага бүгү-делегейнин хөл шыдыраа талазы-биле олимпиадазынын чемпиону деп аты тыпсар.

Египетте байдалдар

БЕИРУТ. Каир радиозунуң дамытканын өзугаар алырга, Кафр Эд-Даварге пөс-таавычларын ажал соксадышкынын дугайында херекти көөрү-биле тургускан тускай шериг трибуналы «Кафр Эд-Даварге болган ажал соксадышкынын кол харысалгалыг кижизиктирер Муштаф Хамнасты көргөш, азып өлүрер деп шийткен. Египеттин чепсектиг күштеринин кот командылакчызы генерал Нагиб Мушта Хамисти өлүрүп шийтер дээнин балыткаан.

БЕИРУТ. Египет парлагаларын медеэнин өзугаар алырга болза, Кафр Эд-Даварга болган ажал соксадышкынын таварыштыр судче 576 кижини кирген. Полицей-жилер-биле ажал соксадып турарларын аразында сегиржип алышкындан 9 кижилер өлүрткен: алды ажылчын, ийи солдат, бир полицей-жи; балытланганнарын саны 25 кижилер болуп турар.

ЛОНДОН. Рейтер агентилелинин корреспондентизинин медеэлеп турары болза, август 15-те болган тускай шериг трибуналыга прокурор болза, анык египет ажалчынын — пөс-таавычы Мушта Хамисуну өлүрер деп шийтерин негезен. Ол ажалчы болза, Кафр Эд-Даварга хөвөс-саазын кылдыр фабрикага болгаш «корум-чурум чок чоруктуң кол эгелекчи» деп буруудаттырып турар. Шериг трибуналы суд истелгенин кылдын доозукан болгаш бодунуң шийткелдин шериг самолөдү-биле Каирге, Египеттин чепсектиг күштеринин кот командылакчызы генерал Нагибже чорудулган. Ол кижилер шийткелди бадылаар ужурут.

Август 15-те пөс-таавы фабриказынга болгаш оон херимин долгайды чепсектиг дайынчылар болгаш каандан кылган камгалаал бөртгелриг полицейжилер дээшкенин чоруп турганнар. Оон кожазы районнарда танкаларын, куак автомобильдерин болгаш пулемет-биле чепсектенген өске-даа техниктерин тургузуп каан туруп турар.

АКШ-тын резин үлетпүрүнүң ажалчынарын ажал соксадышкыны

ЛОНДОН. Огайо штаттын Акрон-да Рейтер агентилелинин корреспондентизинин дамытып турары болза, август 17-де «Б. Ф. Гудрич» компаниянын резин заводунун 13 муң ажалчынарын ажал соксадышкынын эгелээр.

(СЭТА).

Японияда ажал соксадышкынын шийткээшкени

ТОКИО. Садыг флоттарынын дайышкыларын ажал соксадышкынын түнелин дугайын парлала медеэлеп турар. Ажал соксадышкынын түнелинде 40 порттарга 250 чык сөөртүр судалар ажал чок турган.

Опаамада америк чагыларын (СЭТА).

Харысалгалыг редактор Ф. А. ТОЛГАР-ООД.

ТУБЕРКУЛЭЗ

(өкпе аары) халдавырлыг аар аарыг.

Халдавырнын кол үндезин—аарыг кижиниң чараазы болур. Довурак, доозуну, чөдүлден чаштаап чарааны, аарыг ивектер сүдүн дамып, ол аарыг халдап болур. Шала кырынче дүкпүрбөдөр, чараа дүкпүрер херекселдерин ажыглар. Чөдүрүп болгаш азырып турар үенерде аскынарын дуглаар.

Туберкулэз халдавырлыг!

Аарыг кижилер тускай оруннуң, аржылыг, савалыг болур ужурут.

Туберкулэстан араан кижини—бүгү-ле биче уругларнын аты-чемиян албан черлеринге болгаш столоваяларнын ажылынга кирбес ужурут.

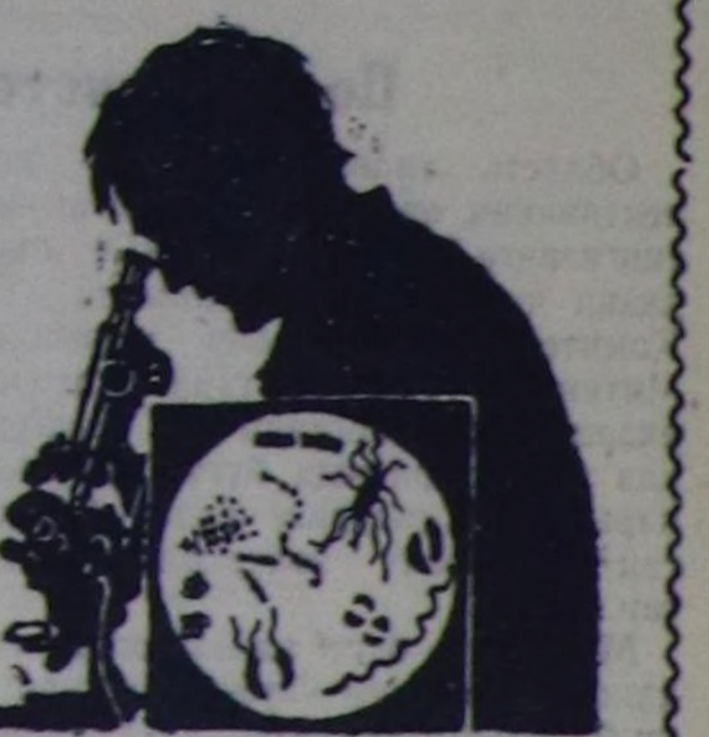
Туберкулэстан камгаланынар!

Кижинин организмни суларадып турар чүве бүрүзү аарыг бөөрүнге дуза болуп турар.

Хүн, агаар болгаш суг, күш-культура болгаш шын чемиялыг-биле бодунарын кадынарын быжыглар. Амдырал чуртталгага гигиенаны сагынар. Амдырал чуртталганы шыны-биле чорудуңар.

Шупту туберкулэ-биле демиселче!

Тыва областың санитар-чырыдышкы бажыкы.

Итали ажалчынарын чө дээш демисел

РИМ. Тараачынарын чө дээш, база черин ажыгларын дугайында хоойлуну эде көөрү дээш демисел сөөлгү үеде Италиянын элээн хөй мोजनाда калбарып турар.

Аикона, Ливорно, Гроссето болгаш Перуджа мोजनाда аренда-торлар болгаш хөлөкчтер 24 шақтыг ажал-соксадышкынын чоруктан деп солунар дыңадып турар.

Чазактын чүүлдүг деп бадылааны «чер реформазы» дээр реформа дугайында хоойлуну безин эрген-нагыргаларнын күссөтпей турарын

га удурланышкынын ажал соксадышкынарын болгаш чыскаалдарын Толканонуң далай эринин кыдында куржаанын тараачынары чоруктаннар. По хемини шыназында тараачынар өскенин холунче кириер ужурут турган, ынчалза-даа помещиктерден амга чедир хавыртмайын турган 35 муң гектар черин ээлеп алганнар.

Итали тараачынарын чө дээш демисел тайбын дээш демиселдин медеэ-биле чоруп турар: тараачынар ховуларже үнерде тайбын тала-

лакчыларынын туктарын тудуп ап турарлар.

Чер дээш, черин ажыгларын реформалаары дээш демиселди Сицилиянын тараачынары болгаш Тарантонун хөлөкчтери база чорудуп турарлар. Хөй муң кижилер киржикчил демиселди чорутканынын түнелинде хөлөкчтер болза, элээн аштырышкынарын кылырынче Таранто мोजना улуг-улуг помещиктерин албадашканнар.

(СЭТА).